
У журналі вміщено статті з питань давньої історії та археології від первісності до середньовіччя, публікації нових матеріалів і результатів досліджень пам'яток на території України, дискусійні питання, рецензії.

Для археологів, істориків, краєзнавців, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

В журнале помещены статьи по вопросам древней истории и археологии от первобытности до средневековья, публикации новых материалов и результатов исследований памятников на территории Украины, дискуссионные вопросы, рецензии.

Для археологов, историков, краеведов, студентов исторических факультетов, всех, кто интересуется древней историей Украины.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

П. П. Толочко (головний редактор),
В. Д. Баран, В. Ф. Генінг, М. І. Гладких,
В. М. Зубар (відповідальний секретар),
В. І. Кадеєв, С. Д. Крижицький
(заступник головного редактора),
О. П. Моця, В. В. Отрошенко,
С. В. Смирнов, В. Н. Станко,
Р. В. Терпиловський, В. М. Цигилик,
Є. В. Черненко

Адреса редакції:
254025, Київ-25, вул. Володимирська, 3
Телефон 228-44-05

Здано до набору 2.02.93. Підп. до друку
20.04.93. Формат 70×108¹/₁₆ Папір книжково-журнальний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 14,0. Ум. фарбовідб. 14,17. Обл.-вид. арк. 14,8. Зам. 980в.

Друкується за постановою редакційної колегії журналу.
Редактор Т. Г. Привалова
Художній редактор А. С. Заєць
Технічний редактор О. І. Дольницька
Коректори Г. Г. Германенко, Л. О. Вашенко

ВПП корпорації УкрНТІ, 252171 Київ 171, вул. Горького, 180.

АРХЕОЛОГІЯ

•1•1993

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

заснований у березні 1989 р.
видається
щоквартально

Фірма «ДОВІРА»
Київ

З М І С Т

Статті

- 3 ЯНЕВИЧ О. О. Шпанська мезолітична культура
- 15 ТЄЛЄГІН Д. Я. Основні періоди історичного розвитку населення території України у V — першій половині IV тис. до н. е.
- 24 ПУСТОВАЛОВ С. Ж. Деякі близькосхідні елементи в ідеології катакомбного населення Північного Причорномор'я
- 34 ПАВЛЕНКО Ю. В., СМАГУЛОВ С. А. Гуни напередодні їх вторгнення в Європу

Публікації археологічних матеріалів

- 46 ФІАЛКО О. Є. Новий тип дерев'яних чаш у скіфів
- 54 НОВИЧЕНКОВА Н. Г. Святилище біля перевалу Гурзуфське Сідло
- 66 ЗУБАР В. М. Нові знахідки фрагментів римських шоломів у Тавриці
- 71 ГАРБУЗ Б. Б. Золотий римський медальйон з с. Верхівні
- 79 ЯЦЕНКО С. О. Костюм вельможного варвара на медальйоні з Верхівні

Дискусії

- 82 РИЧКОВ М. О. «Культурні спільності» чи «спільності археологічних культур»?
- 92 ІВАНОВ А. Ю., КОЛЄВ Ю. І. Зрубний комплекс з роговим «жезлом» із Середнього Заволжя
- 101 ОТРОЩЕНКО В. В. Клейноди зрубного суспільства

Нові відкриття і знахідки

- 110 МИХАЙЛОВ Б. Д. Камінна скульптура з гроту Кам'яної Могили у Північному Приазов'ї
- 115 ЛЕЙПУНСЬКА Н. О., НАЗАРЧУК В. І. Нова знахідка монети Емінака з Ольвії
- 120 СОН Н. О., НАЗАРОВ В. В. Знахідки римської зброї в Тірі та Ольвії
- 124 ПУЗДРОВСЬКИЙ О. Є. Поховання I—II ст. н. е. з Неволя Скіфського
- 126 УШАКОВ С. В. Пізньоантичний та ранньовізантійський впливи на культуру населення Південно-Західного Криму

До методики археологічних досліджень

- 130 КОРНІЄНКО П. Л. Креслярська та фотографічна фіксація археологічних об'єктів

Рецензії

- 140 ДЕМИДЕНКО Ю. Е., КУЛАКОВСЬКА Л. В. P. Allsworth-Jones. *The Szeletian and the Transition from Middle to Upper Palaeolithic in Central Europe*
- 144 ОРЛОВ Р. С. Balint Csanad. *Südongarn im 10. Jahrhundert // Studia Arheologica XI.*— Budapest, 1991.— 228 s.
- 146 ХАЛІКОВ А. Х. Ch. Balint. *Die Archäologie der Steppe. Steppenvölker zwischen Volga und Donau vom 6. bis 10. Jahrhundert // Böhlau Verlag.*— Wien-Köln, 1989
- 148 ПЕТРАШЕНКО В. О. [Urszula Maj.] «Stradow, stanowisko 1. Czesc I. Ceramika wczesnosredniowieczna»

Хроніка

- 150 Пам'яті Миколи Миколайовича Чередниченка
- 151 ЯКОВЕНКО Е. В. Керченський музей старожитностей
- 154 Про роботу спеціалізованої Ради Інституту археології АН України у 1991 р.
- 155 КРОТОВА О. О. Другий симпозиум палеолітознавців

СОДЕРЖАНИЕ

Статьи

ЯНЕВИЧ А. А. Шпанская мезолитическая культура	3
ТЕЛЕГИН Д. Я. Основные периоды исторического развития территории Украины в V — первой половине IV тыс. до н. е.	15
ПУСТОВАЛОВ С. Ж. Некоторые ближневосточные элементы в идеологии катакомбного населения Северного Причерноморья	24
ПАВЛЕНКО Ю. В., СМАГУЛОВ Е. А. Гунны накануне их вторжения в Европу	34

Публикации археологических материалов

ФИАЛКО Е. Е. Новый тип деревянных чаш у скифов	46
НОВИЧЕНКОВА Н. Г. Святилище у перевала Гурзуфское Седло	54
ЗУБАРЬ В. М. Новые находки фрагментов римских шлемов в Таврике	66
ГАРБУЗ Б. Б. Золотой римский медальон из с. Верховни	71
ЯЩЕНКО С. А. Костюм знатного варвара на медальоне из Верховни	79

Дискуссии

РЫЧКОВ Н. А. «Культурные общности» или «общности археологических культур»?	82
ИВАНОВ А. Ю., КОЛЕВ Ю. И. Срубный комплекс с роговым «железом» из Среднего Заволжья	92
ОТРОЩЕНКО В. В. Клейноды срубного общества	101

Новые открытия и находки

МИХАЙЛОВ Б. Д. Каменная скульптура из грота Каменной Могилы в Северном Приазовье	110
ЛЕЙПУНСКАЯ Н. А., НАЗАРЧУК В. И. Новая находка монеты Еминака в Ольвии	115
СОН Н. А., НАЗАРОВ В. В. Находки римского оружия в Тире и Ольвии	120
ПУЗДРОВСКИЙ А. Е. Погребение I—II вв. н. э. из Неаполя скифского	124
УШАКОВ С. В. Позднеантичное и ранневизантийское влияния на культуру населения Юго-Западного Крыма	126

К методике археологических исследований

КОРНИЕНКО П. Л. Чертежная и фотографическая фиксация археологических объектов	130
---	-----

Рецензии

ДЕМИДЕНКО Ю. Е., КУЛАКОВСКАЯ Л. В. P. Allsworth-Jones. The Szeletian and the Transition from Middle to Upper Palaeolithic in Central Europe	140
ОРЛОВ Р. С. Balint Csanad. Südungarn im 10. Jahrhundert // Studia Arheologica XI.— Budapest, 1991.— 228 s.	144
ХАЛИКОВ А. X. Balint. Die Archäologie der Steppe. Steppenvölker zwischen Volga und Donau vom 6. bis 10 Jahrhundert // Böhlau Verlag.— Wien-Köln, 1989	146
ПЕТРАШЕНКО В. А. [Ūrszula Maj.] «Stradow, stanowisko 1. Czesc I. Ceramika wczesnosredniowieczna»	148

Хроника

Памяти Николая Николаевича Чередниченко	150
ЯКОВЕНКО Е. В. Керченский музей древностей	151
О работе специализированного Совета ИА АН Украины	154
КРОВОТА А. А. Второй симпозиум палеолитоведов.	155